

La llengua, veu del paisatge

QUIM GIBERT (psicòleg)

Diuem que «a Arenys el dijous parlen en castellà». De fet, històricament Arenys de Mar ha estat una vila de senyors (o de marquesos), molts dels quals gaudien de servei domèstic. Llavors, aquesta dita s'explica perquè el dijous era el dia de festa de les minyones, que gairebé totes eren castellanès. I, aleshores, en petits grups, es veien per la riera conversant, passejant i cercant xicot. És a dir, no fa ni un segle que el castellà era una llengua exòtica en terra catalana i precisament per aquesta raó les dites en parlen en aquest sentit.

Tan exòtica era la llengua de la *meseta* entre nosaltres que no teníem necessitat de conèixer-la en la quotidianitat. Per això la veu popular no ha passat per alt el cas d'un llaurador valencià que va patir burles i menyspreus el dia que va haver d'anar a València a fer unes gestions oficials. *Tio Canya*, la cançó d'aquest personatge de poble, així ho explica: «set vegades va fer cua, en presentar uns papers, per no saber expressar-se, en llengua de forasters». Les dites i les cançons tradicionals proporcionen dades d'un temps, d'una cultura, d'un indret... Al capdavant, baixar de la Font del Gat, en referència a la popular tonada, és del tot possible, perquè es tracta d'un llogarret de la muntanya barcelonina de Montjuïc. I si algú t'hi engega, també és possible anar a raure a la Quinta Forca. A hores d'ara correspon a un punt indeterminat de la barriada de Can Tunis, però en el segle XIV era un veral inhòspit de més enllà de les muralles de Barcelona. Tot i que un cert aire exòtic envolta la Font del Gat i la Quinta Forca, ambdós paratges tenen o han tingut una existència real. Per al pedagog Antoni Miralpeix, aquestes expressions i

melodies són com una mena de dipòsit, en la memòria col·lectiva, de conceptes i vivències de l'experiència dels pobles i dels individus: «un dipòsit dinàmic en constant canvi i sempre a punt de tornar a ser reutilitzat». Allò que ens mou a reutilitzar aquesta cultura oral i propagar-la neix de la nostra voluntat de ser. En aquesta línia, l'assagista Víctor Alexandre apunta que «és del sentiment d'on prové la força que ens empeny a crear un llenguatge propi que ens permeti explicar-nos».

Els occitans, de l'aigua corrent, en diuen *aigua viva*. I potser això ens aporta pistes sobre l'origen d'Aiguaviva (Matarranya), vila ubicada en la confluència dels rius Bergantes i Guadalupe, i d'altres topants amb aquesta mateixa denominació. Ho confirma la lingüista Carme Junyent quan assenyala que les llengües són considerades com els instruments d'adequació al medi «que cada comunitat desenvolupa (i aquí hi ha la causa de la diversitat) i, per tant, l'instrument de què disposa cada individu per a adaptar-se a l'entorn».

No és tant estrany, aleshores, que el castellà, no essent la llengua autòctona, sigui un idioma sense accent quan l'utilitzem els catalans (o qualsevol altre col·lectiu no castellanoparlant). És a dir, a casa nostra sona com un castellà de llibre. Per això, en lloc d'anomenar *pelelo* el cabell –tal com fan els castellans– sovint ho traduïm per *cabello*.

L'oralitat transmesa de pares a fills ens obre portes, tant per a conèixer l'idioma en profunditat com per a comprendre un país. No en té cap dubte l'escriptor portuguès José Cardoso Pires, que diu que «la llengua forma part del paisatge, la llengua és la veu del paisatge». ◆

Fundada el 1886

**PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA**

**Major de Sarrià, 57
08017 BARCELONA**

Tels. 93 203 07 14 / 93 203 00 04

**Pl. de Sarrià, 12-13
08017 BARCELONA**

Tel. 93 203 04 73 / Fax 93 280 65 56